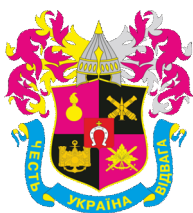
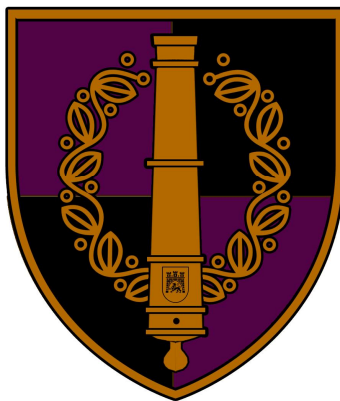

**МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК
ІМЕНІ ГЕТЬМАНА ПЕТРА САГАЙДАЧНОГО**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
«ЗБРОЯРНЯ: ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ОЗБРОЄННЯ
ТА ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ»
науково-практична конференція
27 лютого 2020 р.**

ЗБРОЯРНЯ

**Львів
2020**

УДК 94+355.1+356/358+623
З 41

Рекомендовано до друку рішенням
Вченої ради Національної академії
сухопутних військ
(протокол від №12 від 13.02.2020)

Укладачі:

*Харук А.І., Верхотурова М.А., Скорич Л.В., Трофимович Л.В.,
Плазова Т.І., Ільчук О.О.*

З 41 Зброяря: історія розвитку озброєння та військової техніки: Збірник тез доповідей науково-практичної конференції 27 лютого 2020 р.. – Львів: НАСВ, 2020. – 240 с.

Матеріали наукового заходу висвітлюють актуальні питання з історії розвитку озброєння та військової техніки українського війська. Представлені дослідження охоплюють історичні етапи від часів Київської Русі до сьогодення.

Наданий матеріал призначений для науковців, викладачів, аспірантів, студентів, курсантів і всіх, хто цікавиться історією розвитку озброєння та військової техніки українського війська.

УДК 94+355.1+356/358+623

© Національна академія сухопутних військ, 2020

полюванні 11.10.1270 р. або «23 числа сафара місяця літа 669 р.», як пише Рашид-ад-Дін, руку Абага-хана було пошкоджено рогом гірського буйвола, лопнула жила і кров не зупинялася. «Курчан-ага, батько Тук-Тимура зняв лук і, злегка його натягуючи, бив тятивою по пораненому місцю, поки воно не розпухло і кров не зупинилась». В наступні дні рана почала гноїтись, з'явився набряк і поранене місце «стало як кисет» та викликало страждання хана. Костоправ Абу-л-Іззу пухлину розкрив і очистив, внаслідок чого упродовж тижня Абага-хан позбувся хвороби.

Слід зазначити, що по відношенню до лука у монголів існував та існує ряд забобонів і пересторог, які перейшли згодом і на рушницю та увійшли до життя сучасних мисливців. До них відноситься заборона переступати через лук (рушницю), а також натирання лука (або рушниці) в разі промахів кров'ю хижих тварин, щоб зброя стала більш смертоносною.

Калініченко В.А., к.іст.н.
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
Пивоваров С.В., д.іст.н., професор
Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник,
Ільків М.В., к.іст.н.
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ПРЕДМЕТИ ОЗБРОЄННЯ ДАЛЬНЬОГО БОЮ З РІДКІВЕЦЬКОГО ПОСЕЛЕННЯ VIII–X ст.

Однією з найбільш яскравих і важливих категорій знахідок епохи середньовіччя є предмети озброєння. Вони виступають цінним джерелом для дослідження цілої низки питань з минулого населення Центрально- та Південно-Східної Європи. Їх вивчення дозволяє проаналізувати військову культуру середньовічного населення, реконструювати етапи та шляхи потрапляння різних категорій предметів озброєння, взаємозв'язки та взаємовпливи, отримати інформацію про регіональні особливості використання зброї тощо. До того ж предмети озброєння виступають важливим хронологічним індикатором, який на основі видових характеристик та супровідного матеріалу дає змогу відповісти на низку питань з військово-політичної історії населення різних регіонів.

Дослідження старожитностей цього часу за останні роки дозволяє стверджувати, що території межиріччя Верхнього Пруту та Середнього Дністра (сучасна Чернівецька обл. України) є одним із унікальних регіонів в контексті вивчення матеріальної та духовної культури населення, яке тут мешкало. Значну колекцію предметів озброєння як ближнього, так і дальнього бою було виявлено під час археологічних досліджень археологічного комплексу, яке складається з поселення та городища поблизу

с. Рідківці (уроч. Стара Рогатка), виявлених С. Пивоваровим та Л. Михайлиною у 1999 р. У такій кількості на одній поселенській структурі предмети озброєння трапилися вперше на землях межиріччя Верхнього Пруту та Середнього Дністра, позаяк зброя трапляється в регіоні у такій кількості переважно на городищах цього часу. Серед загальної кількості знайдених на пам'ятці предметів озброєння особливої уваги заслуговує зброя дальнього бою, серед яких наконечники стріл різних типів, чисельністю понад 100 екземплярів, деталі колчанів, дротиків тощо. Вони є цінними для реконструкції військової культури Карпато-Балканського регіону, взаємовпливів та взаємовідносин у VIII– X ст. в Центрально- та Південно-Східній Європі.

Озброєння дальнього бою з поселенської структури поділяється на кілька категорій. До першої з них відносяться залізні наконечники лучних стріл. Усі вони поділяються на втульчасті та черешкові, переважно пошкоджені та деформовані. Звертають на себе увагу втульчасті наконечники стріл задовільної збереженості. Окремі з них – ромбоподібної, лавролистої форми або одношипні. Відзначимо, що втульчасті наконечники стріл порівняно рідко зустрічаються на пам'ятках IX– X ст. в Карпато-Балканському регіоні. Найбільш чисельною категорією наконечників стріл виступають черешкові, котрі за кореляцією форми пера поділяються на листоподібні, ромбоподібні, лавролисті, двошипні тощо. Окремі з них – окалені. Досить значна частина наконечників відноситься до гранчастих або бронебійних. Окремої уваги заслуговують гранчасті наконечники стріл з трикутним бойовим проникателем. Більшість з означених вище наконечників за матеріалами Центрально- та Південно-Східної Європи в широких межах датуються VIII– X ст., однак за іншими датуючими матеріалами з Рідківецького поселення усі наконечники стріл можна датувати IX– X ст.

До другої категорії предметів озброєння дальнього бою з археологічного комплексу відносяться деталі колчанів, серед яких присутні скоби, пластини тощо. Аналогії їм відомі за матеріалами суміжних хронологічних пам'яток в Угорщині, Румунії, Словаччині, Чехії тощо. Важливими та рідкісними виступають також знахідки металевих дротиків. Отже, знахідки предметів озброєння дальнього бою з Рідківецького поселення є надзвичайно важливими для реконструкції військово-політичної історії регіону в IX– X ст. Вони свідчать про розвинуту військову культуру та у місцевого населення та дозволяють говорити про присутність кочового субстрату на території поселенської структури. Вивчення поселення в Рідківцях планується продовжити в майбутньому, що, сподіваємося, дозволить відповісти на низку питань військово-політичного розвитку населення регіону у VIII– X ст.

ЗМІСТ

Розділ 1

РОЗВИТОК ОЗБРОЄННЯ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ У ІХ-ХІІІ СТ.

1. Дем'янюк О.Й. **ВІЙСЬКОВА СПРАВА ТА ОЗБРОЄННЯ ВОЇНІВ КНЯЖОЇ ВОЛИНИ (ХІ–ХІІІ СТ.)** (*Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти*).....3
2. Дурач В.М., Ткачук П.В. **РОЗВИТОК ОЗБРОЄННЯ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ У ІХ–ХІІІ СТ.** (*Національна академія сухопутних військ ім. гетьмана Петра Сагайдачного*)....6
3. Задерієнко С.І. **ОСОБЛИВОСТІ ВИГОТОВЛЕННЯ І РИТУАЛЬНОЇ ПОСВЯТИ МЕТАЛЬНОЇ ЗБРОЇ У ОРДИНСЬКОМУ ВІЙСЬКУ БАТУ-ХАНА** (*Національна академія сухопутних військ ім. гетьмана Петра Сагайдачного*).....8
4. Калініченко В.А., Пивоваров С.В., Ільків М.В. **ПРЕДМЕТИ ОЗБРОЄННЯ ДАЛЬНЬОГО БОЮ З РІДКІВЕЦЬКОГО ПОСЕЛЕННЯ VIII–X СТ.** (*Національний історико-культурний заповідник Києво-Печерська лавра, Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича*).....10
5. Старенький І.О. **ДАВНЬОРУСЬКІ ПРЕДМЕТИ ОЗБРОЄННЯ З ГОРОДИЩА КАРМАЛЮКОВА ГОРА (ДОСЛІДЖЕННЯ 2019 РОКУ)** (*Кам'янець-Подільський державний історичний музей заповідник*).....12
6. Терський С.В., Демський Н.В. **СЕРЕДНЬОВІЧНА ЗБРОЯ БЛИЖНЬОГО БОЮ ЗА ЗНАХІДКАМИ ІЗ ПІВНІЧНО-ЗАХІДНОЇ ЧАСТИНИ ГОЛОГОРІВ** (*НУ «Львівська політехніка», Історико-краєзнавчий музей с. Словіта*).....14

Розділ 2

ОЗБРОЄННЯ ТА ВІЙСЬКОВА ТЕХНІКА НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У ХІV-ХVІІІ СТ.

1. Гуцул В.М. **ФЕХТУВАЛЬНІ ТРАКТАТИ ДОБИ РЕНЕСАНСУ ЯК ДЖЕРЕЛО ДО ІСТОРІЇ ХОЛОДНОЇ ЗБРОЇ XV– XVI СТ.** (*ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*).....16
2. Дорофеев Ю.В., Баліцький Н.С. **ДО ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ** (*Національна академія сухопутних військ ім. гетьмана Петра Сагайдачного*).....17
3. Каднічанський Д.А., Каднічанський О.Д. **ВІЙСЬКОВО-ІСТОРИЧНА РЕКОНСТРУКЦІЯ КОМПЛЕКСУ ОЗБРОЄННЯ КОЗАКА-РЕЄСТРОВЦЯ ВІЙСЬКА ГЕТЬМАНА БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО** (*Львівський національний університет імені Івана Франка*).....18
4. Кадиляк А.Т., Степанов С.С., Довгопол Ю.І. **ДЕЩО З ІСТОРІЇ АРТИЛЕРІЇ** (*Національна академія сухопутних військ ім. гетьмана Петра Сагайдачного*).....21
5. Кохан В.В., Мельник В.В., Стеців Я.В. **РОЗВИТОК СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ КЛИНКОВОЇ ЗБРОЇ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ У ІХ– XIV СТ.** (*Національна академія сухопутних військ ім. гетьмана Петра Сагайдачного*).....23
6. Неуров І.В. **РОЗВИТОК ОЗБРОЄННЯ УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКА В ПЕРІОД ВИЗВОЛЬНОЇ ВІЙНИ** (*Національна академія сухопутних військ ім. гетьмана Петра Сагайдачного*).....25
7. Оконченко І.В., Оконченко О.М. **ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ КОМПОЗИЦІЙ ЗІ ЗБРОЇ В ДИЗАЙНІ ПРЕДМЕТНО-ПРОСТОРОВОГО СЕРЕДОВИЩА** (*ВП «ЛФ МіБ КУК», Національний університет «Львівська політехніка»*)..... 27
8. Оконченко І.В., Оконченко О.М. **ПРОБЛЕМИ ВІДТВОРЕННЯ ОБОРОННИХ СПОРУД XVI– XVII СТ. У СТВОРЕННІ ЦІЛІСНОГО ОБРАЗУ ПАМ'ЯТОК**

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
«ЗБРОЯРНЯ: ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ОЗБРОЄННЯ
ТА ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ»
науково-практична конференція

Підписано до друку 24.02.2020 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Офсетний друк
Ум. друк. арк. 15,00
Обл.-вид. арк. 12,64
Замовлення №8

Видавець та виготовлювач – Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного
79029, м. Львів, вул. Героїв Майдану, 32
тел.: (032) 258-64-12

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготовників та розповсюджувачів видавничої
продукції ДК № 3939 від 14.12.2010 р.